

“Onderzoek naar de informatiebehoeften van kinderen, jongeren en tieners en de kwaliteit van het bestaande informatieaanbod” (2008)

Leuven School for Mass Communications, Steven Eggermont e.a.

Een onderzoek naar de informatiebehoeften van kinderen, tieners en jongeren.

Onderzoek in opdracht van het Vlaams Informatiepunt Jeugd.

Auteur: De Clerck, M.L, Vandenbosch, L., Opgenhaffen, M. & Eggermont, S.

Jaartal: 2008

Referentie: De Clerck, M.L, Vandenbosch, L., Opgenhaffen, M. & Eggermont, S. (2008).

Een onderzoek naar de informatiebehoeften van kinderen, tieners en jongeren.

Onderzoek in opdracht van het Vlaams Informatiepunt Jeugd. Leuven: Leuven School of Mass Communications

Taal: Nederlands

Inleiding en onderzoeksvraag

Kinderen, tieners en jongeren worden in onze informatiesamenleving geconfronteerd met een enorm ruim informatieaanbod. Voor jongereninformatieverstrekkers is het erg belangrijk een goed zicht op dit informatieaanbod en deze informatiebehoeften te verkrijgen. Slechts als dit informatieaanbod door de informatieverstrekker gekend is en de informatieverstrekker op de hoogte is van de noden van kinderen, tieners en jongeren kan er beter worden ingespeeld op de behoeften van de jongeren en kan het informatieaanbod voldoende worden geactualiseerd. Dit onderzoek speelt in op de noodzaak aan een betere kennis en schetst een duidelijk beeld van de informatiebehoeften van kinderen, tieners en jongeren en werpt een licht op de kwaliteit van het bestaande informatieaanbod. De belangrijkste onderzoeksvraag van deze studie luidt dan ook: Wat zijn de informatiebehoeften van kinderen, tieners en jongeren?

Methode

Voor elke leeftijdsgroep stonden vier kernconcepten centraal: de informatiebehoeften, de informatiebronnen, de informatieproducten en de informatiemediën. Per kernconcept werden enkele afzonderlijke onderzoeksvragen geformuleerd. Voor de **informatiebehoeften** werd nagegaan wat de belangrijkste zorgen van kinderen, tieners en jongeren zijn. Deze vertaling naar zorgen is noodzakelijk aangezien informatiebehoeften moeilijk te omschrijven of vast te stellen zijn. Vaak zijn informatiebehoeften slechts slapend of latent aanwezig en kunnen ze enkel worden verwoord als ze pertinent op de voorgrond treden. Voor de **informatiebronnen** werd bevraagd welke bronnen kinderen, tieners en jongeren raadplegen wanneer ze zich zorgen maken. Wat de **informatieproducten** betreft werd nagegaan welke informatieproducten kinderen, tieners en jongeren kennen en of er een verband bestaat met hun zorgen. Tenslotte werd voor de **informatiemediën** ingegaan op de vraag hoe kinderen, tieners en jongeren bepaalde informatiemediën benaderen en of er verschillen bestaan in benaderingswijze.

In totaal werden 1.141 verschillende kinderen, tieners en jongeren kwantitatief bevraagd door middel van 2 verschillende vragenlijsten. De eerste vragenlijst peilde naar de informatiebehoeften, de tweede vragenlijst had als doel een beter inzicht te verwerven in het informatieaanbod. 202 kinderen (10-12 jarigen) uit het vijfde leerjaar (111) en het zesde leerjaar (91) werden bevraagd. Verder vulden 734 tieners (12- 18 jarigen) de

eerste vragenlijst in en 719 tieners beantwoordden de tweede vragenlijst. Tenslotte werden er 741 jongeren (18-25 jarigen) bevestigd aan de hand van een websurvey. 471 jongeren werden voor de eerste websurvey geraadpleegd en 228 jongeren vulden de tweede websurvey in.

Naast dit kwantitatieve luik werden er zes kwalitatieve focusgroepen georganiseerd waar telkens 10 respondenten aan deelnamen om de resultaten van de survey uit te diepen. Deze respondenten werden geselecteerd uit de jongeren die tevens de vragenlijst hadden ingevuld. Tenslotte belichtte een laboratoriumonderzoek de zoekstrategieën van jongeren. Vijf tieners namen aan deze gebruiksstudie deel.

Resultaten

KWANTITATIEF ONDERZOEK

10-12 jarigen

Opvallend is dat vooral abstracte en op de toekomst gerichte thema's kinderen bezighouden. Zo betreft de voornaamste zorg van kinderen jonger dan 12 jaar het thema 'toekomstig geluk'. Kinderen stellen zich de vraag of ze later gelukkig zullen worden. Verder maken ze zich zorgen over de toekomst, trouwen en liefde; hoe zal mijn partner er uit zien? Zal ik later trouwen? Ook zorgen over dood en ziekte hebben een belangrijke plaats in de zorgen top-10 van kinderen.

Verder neemt de schoolcontext een belangrijke plaats in binnen de zorgenthema's van kinderen. Kinderen die in hun schoolcarrière gefaald hebben maken zich hier beduidend meer zorgen over. Vervolgens geven kinderen jonger dan 12 jaar aan dat ze gezinsproblemen erg belangrijk vinden. Dit is niet verwonderlijk aangezien kinderen op deze leeftijd nog erg op hun ouders en familie zijn aangewezen. Vooral kinderen van gescheiden ouders ervaren meer gezinsgerelateerde zorgen. Ook afkomst neemt een belangrijke plaats in in de zorgenbeleving van kinderen. Zo maken kinderen van niet-Europese afkomst zich beduidend meer zorgen over hun toekomst, studiekeuzes en werkgelegenheid. In het algemeen kampen kinderen vaak met een vorm van psychisch onbehagen. Ze voelen zich niet goed in hun vel en maken zich zorgen over abstracte thema's.

Op de vraag waar kinderen heen zouden gaan bij een bepaalde vraag rond één van hun zorgen, antwoordden de meeste kinderen dat ze een persoon uit het gezin of uit de vriendenkring zouden aanspreken. Voor alle zorgen bij kinderen jonger dan 12 worden de ouders als belangrijkste informatiebron aanzien. Deze vaststelling valt logisch te verklaren. Het gebruik van menselijke informatiebronnen vraagt een erg lage inspanning of kost. Een kind moet weinig moeite doen om een persoon uit het gezin te raadplegen aangezien deze heel de dag de kinderen omringen. Op zich is dit een positieve vaststelling want het wijst op een goede band van het kind met zijn gezin. De vraag is wel of de informatie die ouders en familieleden hun kinderen verschaffen, steeds correct is.

Een algemene conclusie is dat kinderen niet goed op de hoogte zijn van het informatieaanbod dat voor hen wordt geproduceerd. De percentages van kinderen die bepaalde informatieproducten kennen, liggen soms erg laag. Opvallend is dat dit vaak los staat van bepaalde subgroepen. Er is geen verschil in bekendheid van de informatieproducten naargelang geslacht, afkomst of een andere gezinssituatie.

12-18 jarigen

Bij 12-18 jarige treden zorgen over de school nog meer op de voorgrond. Voor deze leeftijdscategorie is de schoolcontext de voornaamste bron van zorgen. 12-18 jarigen maken zich zorgen over huiswerk, verveling op school en de verplichting om naar school te moeten gaan. Tieners uit het ASO en TSO maken zich meer zorgen over schoolprestaties dan kinderen uit BSO. Verder maken 12-18 jarigen zich meer zorgen over gezondheid en uiterlijk en stress en slapeeloosheid. Net zoals bij kinderen neemt ook

bij tieners het psychische onbehagen een belangrijke plaats in en voelen velen onder hen zich niet goed in hun vel. Verder maken niet-Europese tieners zich, analoog met niet-Europese kinderen, meer zorgen over hun toekomstige job en studiekeuzes. Verder speelt leeftijd bij tieners een belangrijke rol. Zo kampen vooral oudere tieners met meer zorgen over school, toekomstige job, gezinsproblemen, problemen met vrienden,...

Ook bij tieners blijven ouders en familieleden een belangrijke rol spelen wanneer naar antwoorden wordt gezocht op bepaalde vragen. Net als bij kinderen geven tieners aan vooral hun ouders te raadplegen wanneer ze geconfronteerd worden met een informatiebehoefte. Naast de ouders spelen ook vrienden een erg belangrijke rol, vooral bij vragen rond internet en seksuele relaties. Ook indirect spelen de ouders een grote rol op de invloed van de zorgbeleving van tieners. Zo hebben het opleidingsniveau van de ouders en de ouder-tiener relatie een belangrijke invloed op de mate waarin tieners zich zorgen maken.

Ook bij tieners is het informatieaanbod niet echt gekend. Een groot verschil dat optreedt tussen kinderen en tieners is echter het feit dat bij tieners de achtergrond wel een rol speelt bij de kennis over de informatieproducten. Zo beïnvloeden studierichting en afkomst het aantal informatieproducten dat een tiener kent. Ook is het zo dat tieners met meer zorgen over het algemeen meer informatieproducten kennen.

18-25 jarigen

Jongeren maken zich het meeste zorgen over hun gezondheid en uiterlijk. Zij stellen zich vooral vragen over hun gewicht en voorkomen en vaak voelen ze zich niet goed in hun vel. Net zoals bij kinderen en tieners kampen jongeren met een gevoel van psychisch onbehagen. Opvallend is dat meisjes zich vaker zorgen maken dan jongens. Dit is zo voor elke leeftijdscategorie maar bij de jongeren komt het duidelijk aan de oppervlakte.

Ook bij 18-25 jarigen is de rol van de ouders niet te onderschatten. Jongeren met hoog opgeleide ouders maken zich meer zorgen over onbehagen over het leven en over toekomstig geluk. Verder treedt persoonlijk ongemak harder op de voorgrond wanneer jongeren aangeven dat zij een slechte band met hun ouders hebben. Een belangrijke vaststelling is echter dat de partner een deel van de belangrijke rol die de ouders vervullen, overneemt. De partner heeft een grote invloed op de zorgen die een jongeren ervaart. Langs de ene kant hebben jongeren zonder partner vaak meer zorgen. Langs de andere kant creëert het hebben van een partner dan weer nieuwe zorgen.

Ook voor jongeren blijven personen de belangrijkste informatiebronnen. Ouders moeten echter voor een deel plaats ruimen voor vrienden. Zij zijn niet meer steeds de voornaamste informatiebron maar delen hun eerste plaats met andere vertrouwenspersonen. Ook de media komen in deze leeftijdscategorie op de voorgrond. Veel jongeren geven aan ook antwoorden te zoeken in de krant.

Wat de informatieproducten betreft is de kennis opnieuw zwak tot matig. De meeste informatieproducten die werden bevraagd zijn niet gekend bij de jongeren.

KWALITATIEF ONDERZOEK

Binnen deze studie werden een aantal interviews afgenomen en werden een aantal jongeren geobserveerd terwijl ze informatie opzoeken. Enkele opvallende vaststellingen kwamen uit de analyse naar voor. Zo kampen veel kinderen, tieners en jongeren met slapende informatiebehoeften (bv. over zeer persoonlijke onderwerpen); voor dit soort behoeften wordt helemaal geen informatie gezocht. Vragen rond deze behoeften blijven vaak onbeantwoord. Verder treedt in dit deel van het onderzoek internet, naast de ouders, op als zeer belangrijke informatiebron. Zij hanteren echter geen goede zoekstrategieën en kunnen niet gericht online informatie zoeken.

Besluit

Persoonlijke, nabije bronnen zijn de belangrijkste informatiebronnen.

Het rapport IA-IB toont aan dat kinderen, tieners en jongeren bij vragen vooral nabije menselijke bronnen raadplegen. Vertrouwenspersonen en ouders komen hiervoor het meest in aanmerking. Dit valt eenvoudig te verklaren aangezien het raadplegen van menselijke bronnen een lage kost en inspanning met zich meebrengt. De rol van de ouders neemt af wanneer de kinderen ouder worden, maar wordt vervangen door deze van vrienden.

Er zijn te veel producten en ze zijn te weinig gekend.

Zowel kinderen, tieners als jongeren geven aan over een zwakke kennis van de bestaande informatieproducten te beschikken. De producten die wel goed scoren komen zelden uit de jeugdsector. Het feit dat er verschillende producten zijn, met verschillende invalshoeken is op zich niet het probleem. De onderlinge afstemming en de bekendheid is dat wel.

Kinderen, tieners en jongeren hanteren geen goede zoekstrategieën

Kinderen, tieners en jongeren maken graag gebruik van het internet als informatiebron. Vooral de zoekmachine Google is populair. Zij hanteren echter niet steeds de beste zoekstrategieën en slagen er niet steeds in om gericht informatie te vinden.

Persoonlijk onbehagen

De onderzoekers geven aan dat er een "persoonlijk onbehagen" lijkt boven te drijven. Dat persoonlijk onbehagen groepeert een aantal zorgen over schuldgevoelens, gebrek aan zelfvertrouwen, zich soms ongelukkig voelen en angstig zijn.

Het rapport : <http://www.vipjeugd.be/vipjeugd/downloads>.

Fiche : <http://www.jeugdonderzoekplatform.be/edoc/e1000/e00565>